

ציור

כומר ומלמד

יצורים מיתולוגיים

הבית השלישי כבר קיים וניצב בנייר יורק. בביקור בתערוכתם האחרונה של אלכסנדר מלמד וויטלי כומר בניו-יורק, מושך את כל תשומת הלב פרוייקט שנקרא המקדש השלישי. זהו מקדש הרוס, שילדו ניצבים משולשים גדולים, בינוניים וקטנים מעץ, שעליהם מצוירים ציורים בסיגנון האיקונוס של ימי הביניים, והמתעדים את כל קורות צמד האמנים, קולל צילומים ממוסקבה, פגישתם ואיחודם מחוץ דש בשדה-התעופה בארץ, איך בנו את המקדש והציבו אותו בגיא בן-הינוס בירושלים, איך נכנסו לגיהנום וכו'. בנוסף, מוצג ספר המורכב מהתנ"ך, ומספר "כר" מר ומלמד" שחיברו. אקט זה, מהווה המך שך החוט הרעיוני שנקרם עליידם בהזדמנויות אחרות במוסקבה.

פרוייקט נוסף בתערוכה הוא שלד של חיה אגדתית, שלפי סיפורם, מצאו אותו בחפירות בקפריסין. השלד, לשענתם, מר תקופת "תור הזהב", והם מציגים אותו על-מנת להוכיח כי מלבד המינוטאורוס והקנטאורים היו עוד היות-אדם ענקיות אגדתיות. בעזרת העושר הרוחני שלהם, והדמיון הפורה, הם יוצרים מיתוסים שלא היו קיימים, ממשכים ומטפחים מיתוסים שהיו, ומתעדים הכל בעזרת "עיתון" ש' הוציא, כביכול, הארכיאולוג שגילה זאת.

מלבד פרוייקטים אלה, מוצגים בתערוכה ציורים. אלה הם דיוקנים של בגין, סא' דאת, ברונייב, קארטר וויסקר ד'אסטן — שנעשו בסיגנון ואן גוך — גטולי אוון, וציורו בשחור לבן על בד. ציורים אלה נטלו חלק גם בתערוכה "אמן-חברת-אמן" במוזיאון תל-אביב השנה.

צמד אמנים אלה, כומר ומלמד — האחד, כומר, גדל מידות, והשני, מלמד, חינור, צנום וממוצע קומה, שהפכו סמל מאוחד, יוצרים ופועלים יחד מזה שלושים-שנה שנים, ומכים גלים בעולם האמנותי בכלל, ובניו-יורק בפרט. לארץ עלו לפני כשנה וחצי, וזמן קצר לאחר מכן הציגו בגלריה הלבנה תערוכה יוצאת דופן של צילומים מדהימים. הם עוררו מיד תשומת-לב רבה. לפני כמה חדשים התבקשו ע"י רוני פלד-מן, בעל גלריה בשדירת מדיסון בניו-יורק, להציג אצלו. תערוכתם זו, שתוארה לעיל, עוררה הדים, וגררה תגובות ומאמרים בעיתונים רבים בניו-יורק.

מאפלה לאור גדול. למרות פשטות הצגת הדברים, הנראים כאילו ילדים חמדו להם לצון, ותלו, למשל, שני דובים על מוט (מיהם הדובים? האם הם שני האמנים שגורלם איחדם והצמידם?) ומשתעשעים במשי חקים שאין להם פשר, אך האמת הרבה יותר מורכבת. מאחרי כל זאת מסתתר עורלם אמנותי ורוחני עמוק מחשבה, שבא לידי בטוי בזהות הכמעט מוחלטת בין שני היוצרים הצעירים. הרקע התרבותי-חברתי של שני האמנים הוא משותף. שני-

הם למדו בבתי-ספר תיכוניים בד בבד עם לימודיהם בבתי-ספר מקבילים לאמנות. ודרכיהם הצטלבו באקדמיה לציור במוסקבה, ומאו קשורה דרכם האמנותית קשר בל יינתק.

בתחילת דרכם האמנותית, צייר אלכס בסיגנון אימפרסיוניסטי, משהו כמו "אקול דה פאריס". ויטלי, לעומת זאת, צייר בסיגנון שנחשב ברוסיה מודרני (יחסית), במשך תקופת לימודיהם הם היו נותני הד-טון בכיתה, האידאולוגים, שמהם שאבו שאר התלמידים רעיונות. יותר מאוחר כשסיימו את הלימודים, פתח כל אחד מהם, בנפרד, בית-ספר לציור, עם תלמידים מעולים, שבחלק מהם — דווקא הלא יהיו דים — התעורר הרצון לעלות לארץ ול-המשיך ללמוד אצלם.

בשנת 1971 החלה הבעיה הכספית מצי-קה להם, ובעצת חברה נענו לעבוד במח-

"מינוטאורוס" של כומר ומלמד

טיפוח המיתוס

כך בגלל היותו בן לאב רוסי, לא יהודי, ולאם יהודיה. עד שנת 1970 נקרא על שם אביו, כומר, אך החל משנה זו החל להש-תמש בשם אימו, גלמן. רק בתחום האמנו-תי הוא משתמש בשם שבו החל ליצור, והמהווה בן זוג מתאים כליכך לשם שור-תפו. השם כומר ומלמד הפך חטיבה אחת. (המשך בעמוד 64)

גה-יקי של תלמידים, שרבים כמותו, הנקראים קייטנות, נערכים בבריה"מ מדי קיץ, אך משמשים, למעשה, את התעמולה הר-רית סית האידאולוגית, על-ידי שטיפות מוח רעיוניות בדרכים שונות, שאחת מהן היא קישוט בציורי ענק של מנהיגים קומוניס-טיים בסיגנון הריאליזם הסוציאליסטי (סיג-נון אחר נחשב עבירה על החוק). ברוסיה, עבודה משותפת כמו זו שעשו שניהם ב-מחנות אלה, היא דבר טריוויאלי. בכלל, כשצייר מקבל הזמנה מהממשלה לצייר בדים ענקיים, שקשה לבצע אותם לבד, ומאחר שהסיגנון במילא אינו אישי — נוהג הצייר להזמין את חבריו כדי לעזור לו, וכך זה הופך מצורך טבעי נוהג מקובל. כך החלו גם ויטלי ואלכסנדר לעבוד במ-שותף, ומכאן ואילך דרכם האמנותית לא נפרדה.

עבודתם הראשונה היתה בסיגנון שהם קראו לו סוצ'ארט (על משקל פופ'ארט). סיגנון זה שולט בבריה"מ יותר מחמישים שנה, מאז עלות סטאלין לשלטון ב-1924. אז בוטלו כל השגי הציוריים הרוסים שהג-יעו לפריחה בעשרים השנים הראשונות למאה, כולל ציורי הקונסטרוקטיביסטים, כמו רוזאנובה, פופובה או קנדינסקי, ש-עבר מהר מאד ליצור בפאריס ובגרמניה. עבודתם זו של כומר ומלמד תיארה את סולוצ'ניצין והייגריך כל בביתו של רוסי טרופוביץ. ציור זה הוצג גם בתערוכתם הראשונה בניו-יורק, בשנת 1975, גם כן אצל רוני פלדמן, כשהם גרו עדיין ברור-סיה. על הדרך, בה הועבר הציור מרוסיה למערב אין פרטים, מטעמים מובנים.

סיגנון עבודתם הוכתב אומנם על-ידי השילטונות, אך את הייחוד והפרטיות הם הכניסו בנושאי ציוריהם. ויטלי, בציור האם ובנה, צייר את אשתו (לשעבר) ובנו. אלכס, בציור פוליטי מובהק, בסיגנון מאו, צייר על רקע אדום — צדודית ראש, ש-היה של אביו. למעשה היה ניגוד בין נור-שא הציור והסיגנון.

למתעניין בפירוש השמות של שני ה-אמנים, התשובה היא, שמלמד הוא שם המישפחה האמיתי של אלכס, וכומר נקרא

"הבית השלישי" ליד מיגרד דוויר, מוז'נוף-קדומים

"חורבות הבית השלישי" עם איקונות וצינומים הרוח החדשה